

Författarna bakom LäSt om testets fördelar och hur det bäst används

LäSt är ett standardiserat testmaterial för att kartlägga och diagnostisera grundläggande färdigheter i läs- och stavningsförmåga. Materialet är avsett för att bedöma elever från årskurs 1 till 6. I början av 2016 publicerades också det nya testet för läsförståelse som är avsett för årskurs 2 till 6.

LäSt är framtaget av Åsa Elwér, Inger Fridolfsson, Stefan Samuelsson och Christina Wiklund. Här berättar de själva om testmaterialet.

Med LäSt är det möjligt att mäta en elevs utveckling över tid

När vi utvecklade LäSt var vi måna om att våra resultat verkligen kunde göra praktisk nytta och inte bara skulle läsas av andra forskare.

Det unika med LäSt är att man kan använda testet för att studera hur en elevs förmåga att avkoda, stava och förstå vad han/hon läser utvecklas över tid. Det går förstås bra att använda LäSt för att ta diagnostiska "ögonblicksbilder" av alla elever, men materialet kommer bäst till sin rätt när man använder det för att mäta effekten av riktade pedagogiska insatser genom att använda LäSt före och efter insatserna.

Det är viktigt att kunna kartlägga och upptäcka elever med svårigheter tidigt och sätta in insatser snabbt. En särskilt viktig poäng med LäSt är därför att det går att använda när som helst under läsåret till skillnad från de fasta tidpunkter som bestäms av när vanliga test har normerats. Det innebär att det går att utvärdera effekten av pedagogiska insatser oavsett när de sätts in.

De nya måtten läsålder och stavningsålder ger tydligare data

Med måtten läsålder och stavningsålder kan man fastställa om eleven har en läs- och stavningsförmåga som motsvarar den faktiska åldern. Man kan till exempel tänka sig en elev som är 9 år och 3 månader gammal men har en läsålder på 8 år och 3 månader. Alltså är läsåldern 1 år lägre än den faktiska åldern.

Dessa mått är användbara när man vill utvärdera pedagogiska insatser. Testet ger möjlighet att konstatera till exempel att en insats som har pågått under en termin har resulterat i att en elev har förbättrat sin läs- och stavningsförmåga med 9 månader.

Noggrannheten som man får när man mäter läsålder och stavningsålder gör att det går att se förändringar som annars inte skulle märkas. Läs- och skrivförmåga utvärderas ofta med hjälp av stanineskalen. Eftersom stanineskalen endast har nio steg kan det innebära att en förbättring som är viktig för eleven inte syns alls på skalan.

Gör eleven delaktig och följ upp analysen med rätt typ av insatser

Att analysera läs- och skrivtest kräver god kompetens inom området. Därför är det nödvändigt att en kartläggning följs av en noggrann och kompetent analys av testresultatet, exempelvis genom att man identifierar olika typer av fel i elevernas svar. Det är först då man kan ge eleven rätt träning. Det som har visat sig ge de bästa resultaten är tydligt fokuserade, intensiva insatser som utvärderas och omprövas.

Elever och föräldrar bör bli insatta i vad testet har visat på. Utifrån detta bör man redogöra för syftet med den fortsatta träningen samt hur den ska gå till. Då kan elever och föräldrar förstå och känna sig motiverade till att göra en insats.

Observera att träning i läsförståelse inte alltid ger synbara effekter på kort tid. Det gäller att ändå oförtrutet arbeta vidare med detta eftersom det över tid ger eleverna möjlighet att bättre kunna ta till sig innehållet i läst text.

Var medveten om att det kan finnas risker med att testa ofta

En eventuell risk med upprepad testning är att eleverna presterar bättre eftersom de har genomfört testet vid ett eller flera tillfällen tidigare. Med andra ord garanterar inte ett bättre resultat en förbättrad förmåga. Detta förutsätter emellertid att elever minns innehållet i de olika testen.

När det gäller avkodnings- och stavningstesten bedömer vi att en sådan risk är minimal eftersom orden inte presenteras i ett meningsfullt sammanhang. Dessutom innebär en förbättring att man läser eller stavar fler ord vid andra tillfället, det vill säga ord som man inte har exponerats för vid den första testomgången.

Med läsförståelsetestet är risken något större att eleverna kommer ihåg delar av innehållet vid upprepad mätning och man bör vara försiktig med att använda just det deltestet vid upprepade tillfällen under ett skolår. Vi bedömer att detta inte är ett problem med en termins mellanrum.

Om författarna

Vi som ligger bakom LäSt har samarbetat de senaste tio åren med ett tvillingprojekt där vi har undersökt genetiskt och miljömässigt inflytande på barns tidiga språkutveckling och läs- och skrivutveckling i samband med skolstarten.

Åsa Elwér är universitetslektor och har skrivit sin avhandling inom ramen för projektet.

Inger Fridolfsson är speciallärare med inriktning mot läs- och skrivinlärning.

Stefan Samuelsson är professor i specialpedagogik.

Christina Wiklund är universitetsadjunkt i pedagogik.